

Justitieombudsmanden udnævnes ligesom Militieombudsmanden af hver ordinær Rigsdag (R. F. Artikel 96). De formelle Regler for Valget findes i Rigsdagsordningens Artikel 68. Justitieombudsmanden skal i Egenskab af *Rigsdagens* „Ombud“ (jfr. ovenfor om Justitiekansleren som *Kongens* øverste ombudsmand) føre Tilsyn med Lovenes og Forordningernes rette Efterlevelse af Dommere og andre Embedsmænd (det vil sige Statsemdsmænd, ikke kommunale Embedsmænd) — bortset fra de under Militieombudsmandens Omraade henhørende militære Retter og Administrationer. Hvis en Dommer eller anden Embedsmand af Partiskhed eller anden Grund begaar nogen Ulovlighed eller undlader at opfylde sin Embedspligt, skal Justitieombudsmanden (respektive Militieombudsmanden) rejse Tiltale mod ham ved den kompetente Domstol. Justitieombudsmanden er underkastet samme Ansvar og Pligter som offentlige Anklagere.

Lige saa lidt som Justitiekansleren kan rejse Tiltale mod Rigsdagens nævnte to „Ombud“, lige saa lidt kan Justitieombudsmanden rejse Tiltale mod Justitiekansleren.

Justitieombudsmanden (ligesom Militieombudsmanden) skal være en lovkundig Mand, hvilket nu forstaaes som havende bestaaet juridisk Eksamen. Samtidig med Valget udses med Henblik paa Forfald eller Død Efterfølgere i Embedet (R. F. Artikel 97 og 98). Justitieombudsmanden (og Militieombudsmanden) har Ret til at overvære Raadslagninger i Högsta domstolen, Regeringsretten, Hovretterne og alle andre Domstole — dog uden Ret til at udtale sig — samt Adgang til alle Domstols- og Embedsakter, ligesom enhver Embedsmand er forpligtet til at yde Ombudsmændene fornøden Bistand (R. F. Artikel 99). (Derimod har Justitieombudsmanden ikke Adgang til Statsraadet. Kontrollen med dette tilkommer alene Rigsdagens „Konstitutionsutskott“).

Justitieombudsmanden (ligesom Militieombudsmanden) skal til hver ordinær Rigsdag afgive Beretning om Forvaltningen af det ham betroede Embede samt „gøre Rede for Retsplejens Tilstand i Riget, gøre Bemærkning om Lovenes og Forordningernes Mangler og fremkomme med Forslag til deres Forbedring“ (R. F. Artikel 100).

Skulde mod Forventning Højesteret, Regeringsretten eller Medlemmer af disse i Egennytte eller aabenlys Uretfærdighed ved deres Domme have tilføjet andre Skade paa Liv eller Velfærd, er Justitieombudsmanden (eventuelt Militieombudsmanden) forpligtet og Kongens Justitiekansler berettiget til at rejse Tiltale for Rigsret (R. F. Artikel 101).

Ifølge Regeringsformens Artikel 96 skal der af Rigsdagen udfærdiges en Instruktion for Justitieombudsmanden (ligesom for Militieombudsmanden). Denne Instruktion af 14. Maj 1915, hvoraf to Eksemplarer vedlægges, slutter sig, som det vil ses, ret nøje til selve Regeringsformens ovenomtalte Bestemmelser:

Artikel 1 svarer i det hele til R. F. Artikel 96. Det fastsættes udtrykkeligt, at Justitieombudsmanden, hvis der under en under hans Forretningsomraade hørende Sag, tillige findes medskyldige, der i og for sig henhører under Militieombudsmandens Kompetence, dog ogsaa kan rejses Tiltale mod saadanne medskyldige.

Ifølge Artikel 2 bør Justitieombudsmanden i første Række paatale Fejl, begaaede af Egennytte, Uretfærdighed eller grov Forsømmelse, men han kan ifølge Artikel 3, hvis det drejer sig om ringere Embedsforsøelser, nøjes med en Tilrettevisning eller Advarsel.

Artikel 4 svarer til R. F. Artikel 101 (Tiltale mod Högsta domstolen, Regeringsretten eller Medlemmer af disse Retter) og fastslaar, at Justitieombudsmanden da selv skal udføre Anklagen for Rigsretten. Ifølge Artikel 5 gælder det samme, hvis Rigsdagens Konstitutionsutskott rejser Tiltale for Rigsretten mod en Minister.

I andre Tilfælde kan Justitieombudsmanden (Artikel 6) enten selv eller ved en Stedfortræder udføre Anklagen mod Dommere eller andre Embedsmænd, dog at han, naar Sagen forfølges til „Högsta domstolen“, altid selv skal udføre Anklagen. Forinden Sagen rejses, skal han inden for en kortere Frist give den eller de Tiltalte Adgang til at fremkomme med fornødne Oplysninger. Han kan (jfr. R. F. Artikel 99) kræve fornøden Bistand af Embedsmænd i Almindelighed og kan i samme Omfang som Justitiekansleren forlange, at de offentlige Anklagere bistaar ham med at rejse og udføre Tiltale.

Ifølge Artikel 7 ifalder Justitieombudsmanden Ansvar for urigtig rejst Tiltale, ligesom han er ansvarlig for de af hans Stedfortrædere (Statsanklagerne) i Overensstemmelse med de af ham meddelte Forskrifter udførte Anklager.